

LOJZE KRAKAR, GOETHE
IN SLOVENCİ

Književnost

Krakar Lojze: Goethe in Slowenien (Die Rezeption seines Werkes bis zur ersten Übersetzung von »Faust« I). Inaugural-Dissertation... Philosophische Fakultät der Johann Wolfgang Goethe-Universität zu Frankfurt am Main. (Geschichte, Kultur und Geisteswelt der Slowenen, Bd VI.) München, Dr. dr. Rudolf Trofenik 1970, str. 143. 80.

Disertacija vsebuje uvod (Goethe in Zoisov krog), štiri osrednja poglavja (Goethe in Primic, Goethe in slovenska romantika, Goethe in slovenski realisti, Mandelčev prevod Fausta I), informativni pregled prevodov iz Goetheja v času po 1863, seznam uporabljane literature (5 in pol strani), kritično bibliografijo prevodov iz Goetheja do 1863 (22 enot) in biografijo doktoranda.

Disertacija zajema več področij slovenskega kulturnega življenja, predvsem pa literaturo, v katerih je bil navzoč Goethe kot pesnik, dramatik, romanopisec in esteta. Prikazan je neznamenit delež šole pri poznavanju Goetheja v času pred romantiko in po njej, omenjene so prve gledališke predstave Goethejevih dram v Ljubljani konec 18. stol., podčrtan je pomen zasebnih in javnih knjižnic za poznavanje Goetheja pred romantiko. Tu se pretrga nit nadaljnjih prikazov gledaliških predstav in bibliotečnih fondov bodisi zaradi neraziskanosti ali prevelike obsežnosti gradiva, ki pa je za samo disertacijo bolj obrobne narave.

Sledi kritičen kronološki prikaz o navzočnosti Goethejevih del pri zastopnikih slovenske romantike in našega realizma v glavnem s treh vidikov:

1. na podlagi citatov, izvlečkov in omemb v korespondenci, kritikah, ocenah ipd.,

2. na podlagi ocene vplivov na slovensko originalno ustvarjanje v obliki

prevzemanja motivov ali kot zgolj utrinkov reminiscenc in asociacij,

3. na podlagi podobnega prikaza prevodov posameznih pesmi, drame in dramskih fragmentov.

Zaradi raznorodnega gradiva disertacijsko delo nima osrednje poudarjenega problema. Razvrstitev in obdelavo so pač diktirali dostopnost, raziskanost in obseg gradiva ter okvir, ki ga je določila doktorandova univerza. Vsako poglavje je pravzaprav enota zase, nekatera so poglobljene literarnozgodovinske študije (Goethe in Prešeren, Mandelčev prevod Fausta). Kjer je bilo gradivo že znano in tudi že literarnozgodovinsko obarvano, prevzema avtor dosedanje izsledke, ko se je prepričal o njih pravilnosti, v dvomljivih primerih ali pri različnih razlagah se odloči za najbolj verjetno, vendar jo večkrat z utemeljitvijo tudi korigira ali dopolnjuje (str. 26, 29, 46, 47, 48 itd.).

Pravilno je njegovo stališče glede t. i. vplivov, avtor natančno loči motiv od dokončne obdelave, reminiscenco od samostojne poustvaritve, variacijo od prevoda. S tem v zvezi presoja slovenske prevode in opozarja predvsem na metrično in formalno ter na jezikovno, manj pa na estetsko plat prevodov (adekvatnost izraza in podob, zvočnost, gladkost prevoda ipd.). Odzivnost takratnih prevodov je obravnavana bolj obrobno. Za naše razmere bi bilo treba ravno estetsko plat prevodov bolj poglobiti, lahko bi odpadle razne literarnozgodovinske razlage in povezave ter ponatisi tekstov. Disertacija, ki predstavlja Nemcem dobršen izsek naše, v tujini manj znane literature, pa je zahtevala takšen prijem, prikaz poznavanja Goetheja v sklopu takratnega literarnega ustvarjanja in izčrpno navajanje originalnih tekstov, ki jih spremljajo lepo ponemčeni prevodi.

Disertacija je plod dolgotrajnega iskanja, zbiranja in analiziranja vseh

mogočih virov in pomagal od priročnikov do posameznih razprav in tiskane ter rokopisne korespondence. Metodično se giblje v območju kritične bibliografije in pozitivistične akribije. Potrjuje, da je avtor literarno razgledan, kritičen, samostojen ter ima še druge sposobnosti, ki jih terja znanstveno delo. Njegova disertacija je nekje na meji med germanistiko in slovenistiko, v glavnem pa gre vendarle za delo s področja slovenske literature. Kolikor je v nji vzporednic ali ozirov na nemško književnost, so le-te pravilne in jih

moramo sprejeti brez pripomb. Tudi nemščina disertacije je korektna in zelo lepa.

V jugoslovanskem okviru sodi Krakarjeva disertacija v dolgo vrsto raziskav medsebojnih literarnih stikov, kakršne z uspehom publicirajo doma in v tujini univerze v Beogradu (Mojašević), Novem Sadu (Kostić) in Zadru (Milović), v slovenskem okviru pa je dostojen prispevek za širše in boljše spoznavanje enega dela našega slovtva.

Dušan Ludvik

Poročamo — glosiramo

PREŠEREN IN KRŠČANSTVO

Naslov te glose meri na predavanje, ki ga je govoril pisatelj Alojz Rebula na letošnji Prešernovi proslavi ljubljanskim študentom teologije; objavljeno je bilo s tem naslovom v katoliški reviji Znamenja (1971, št. 1-2). Naslov sam po sebi kaže, da je bil namen predavanja določiti Prešernovo razmerje do krščanstva, obenem pa ugotoviti, kakšno naj bo razmerje krščanstva ali kristjanov do Prešerna. Morda je tema za koga na prvi pogled presemetljiva, vendar ji ob globljem premisleku ne bo mogel odreči zanimivosti, pa tudi ne zapletenosti. Kdor želi razpravljati o medsebojnem razmerju Prešerna in krščanstva, ima namreč že na začetku pred sabo odprtih več možnosti. Kar zadeva Prešernovo razmerje do krščanstva, so takšne možnosti vsaj tri: najprej, da je Prešernov duhovni in pesniški svet protikrščanski ali vsaj izrazito nekrščanski; nato, da je po svojem bistvu pravzaprav krščanski; in nazadnje, da ni ne eno ne drugo, ampak v razmerju do krščanstva nevtralen. Najbrž bo razmerje kristjanov do Prešerna v marsičem odvisno od interpretacije Prešernovega odnosa do

krščanstva, vendar tako, da bo o tem razmerju navsezadnje odločalo, kakšno vrsto krščanstva verbalno ali praktično izpoveduje tisti, ki hoče s krščanskega gledišča presojeti Prešerna. Tu pa se odpira spet kar lepa vrsta zapletenih možnosti: v primeru, da bi se Prešernova poezija izkazala za protikrščansko ali vsaj za nekrščansko, bi jo kdo, ki prisega še na Mahničovo teologijo, moralno in estetično, najbrž z vso močjo svojega prepričanja odklonil; liberalen kristjan bi jo utegnil kljub vsemu sprejeti, češ da je poezija, naj bo njena miselna vsebina kakršnakoli, vendarle »dar božji«, tako da jo je potrebno soditi ne s stališča metafizike in teologije, ampak s čistega gledišča estetike kot nauka o lepem v umetnosti. Toda obe stališči ostaneta aktualni tudi za primer, da bi se Prešernov duhovni svet s krščanskega stališča izkazal za nevtralnega — tudi zdaj bi ga strogo klerikalen kristjan utegnil v celoti odkloniti, liberalen vernik pa bi ga seveda tem laže sprejel kot čisto »estetsko« vrednoto, ki ji ni potrebno navešati še kakšnih posebnih metafizičnih ali moralnih znamenj krščanstva, da bi mu postala zares sprejemljiva. Vendar priznajmo, da bi bilo za kri-